

Predsednica Republike Slovenije

NATAŠA PIRC MUSAR

**Govor predsednice Republike Slovenije
Nataše Pirc Musar
na 11. mednarodni znanstveni konferenci »Za človeka gre«**

Maribor, 10. marec 2023

Velja govorjena beseda.

*Spoštovani gospod minister,
spoštovani predsednik Alma Mater Europaea,
spoštovani častni predsednik Evropske akademije znanosti in umetnosti,
spoštovani predsednik organizacijskega odbora,
visoki gostje,
gospe in gospodje.*

Veseli me, da vas lahko kot častna pokroviteljica pozdravim na mednarodni znanstveni konferenci, na kateri bodo v naslednjih dneh potekale razprave o temah in vsebinah, ki v današnjem času prinašajo številne izzive za vse nas: to so naraščajoče potrebe po tehnološkem razvoju v odnosu do varnosti in dostojanstva človeka.

Varnost je namreč ena od temeljnih človekovih pravic. V mislih nimam le nacionalne ali državne varnosti, temveč tudi človekovo osebno varnost, njegovo zaščito pred kršitvijo človekovih pravic, boleznimi, naravnimi nesrečami, revščino.

Gre torej za potrebo po zagotavljanju dobrobiti tako posameznika kot skupnosti na vseh segmentih našega življenja. Pri tem je nujna izmenjava znanj in izkušenj, pa tudi skupno delovanje vseh nas – ne samo za to pristojnih državnih organov in institucij, temveč tudi nevladnih organizacij, civilne družbe in vsakega posameznika. Le tako lahko zagotovimo najširšo varnost vsem, z njo pa blaginjo in razvoj skupnosti. Rešitve, ki nas vodijo k temu, morajo biti neomajno zavezane spoštovanju vladavine prava – torej njenim trem konstitutivnim elementom: zakonitosti, demokraciji ter človekovim pravicam in temeljnim svoboščinam.

Človekova pravica je tudi dostojanstvo. V Splošni deklaraciji človekovih pravic iz leta 1948 je v 1. členu zapisana temeljna misel: »Vsi ljudje se rodijo svobodni in imajo enako dostojanstvo in enake pravice.« Dostojanstvo in človekove pravice nam pripadajo kot ljudem in niso pogojene s spolom, barvo kože, versko in etnično pripadnostjo, starostjo, izobrazbo, družbenim položajem in močjo, premoženjskim stanjem, zaslugami in dosežki ali katero koli drugo osebno okoliščino. Edini pogoj zanje je pripadnost skupnemu rodu.

Naša prihodnost stoji na dveh velikih in povezanih temeljih – na znanju in z njim povezanim tehnološkim razvojem, brez katerega se ni mogoče soočati z izzivi, kot so trajnostni razvoj in zeleni prehod, prilagajanje na podnebne spremembe in upad biotske raznovrstnosti ter prehranska varnost.

Slovenija je bila med pobudniki nove človekove pravice do čistega in zdravega življenjskega okolja, ki jo je Generalna skupščina OZN razglasila lansko leto. V našo ustavo smo poleg te pravice zapisali tudi pravico do čiste pitne vode. Zdaj je ključno vprašanje, kako omenjeni pravici zagotoviti in tudi o tem smo govorili na konferenci za najmanj razvite države ta teden v Dohi, kjer sem posebej izpostavila potrebo po spodbujanju lokalnih inovacij, raziskav in razvoja v najmanj razvitih državah, pri tem pa sem opozorila, da je za trajnostno gospodarsko rast nujno spodbujanje enakosti in opolnomočenje žensk.

Drugi, še pomembnejši temelj naše perspektive in razvoja pa so vrednote kot življenjska vodila in na njih temelječa etika, še posebno bioetika in morala.

Govorjenje o vrednotah in etiki, tudi v povezavi z znanstvenim in tehnološkim napredkom, ni dovolj. Potrebno je njihovo udejanjanje v življenju posameznika in skupnosti. Visoka etična načela in vrednote so zagotovila, da bo znanje uporabljeno v korist človeštva. Bistveni mehanizmi pri tem pa so medgeneracijski prenos znanja, vrednot in etike, vključno z večjo vlogo vzgoje.

Kako pa je s tem v praksi, kakšni izzivi nas čakajo na tem področju našega življenja in sobivanja? Starejši od 65 let že danes predstavljajo več kot petino vseh prebivalcev Slovenije. Projekcije napovedujejo, da jih bo leta 2050 že 48 odstotkov. Po priporočilih Svetovne zdravstvene organizacije sodijo starejši v skupino ranljivih tako na področju ohranjanja zdravja, ustrezne obravnave na domu kot v skupnosti in socialno varstvenih institucijah. Prav tako je prepoznano visoko tveganje za pojav starizma in nasilja nad starejšimi, na kar je opozorila tudi zadnja epidemija.

Že Simone de Beauvoir je pred več kot petdesetimi leti pisala o molku o starosti, njene teze pa so še danes aktualne. Prekiniti moramo naraščanje stereotipov, staromrzništva, paternalizma in celo diskriminacije starejših, ki se hranijo z mantro neoliberalizma, češ, ko si starejši, nisi koristen in nisi nič vreden. Nedopustno je, da kar 60.000 upokojenk – samskih starejših žensk v Sloveniji – živi v revščini.

Glavno vodilo pri iskanju rešitev glede skrbi za starejše mora biti spoštovanje dostojanstva in temeljnih človekovih pravic starejših. Pogoji za vse to pa je medgeneracijska solidarnost, sodelovanje in predvsem močna socialna država z javnim zdravstvom, šolstvom in socialo ter dobro pokojninsko politiko, ki bo odpravila dolgotrajno revščino med starejšimi.

Zdravje je poleg osebne svobode, varnosti in dostojanstva tista vrednota, ki je najpomembnejša. Zato je moj cilj jasen: nihče ne sme ostati brez zdravstvenih storitev takrat, ko jih potrebuje. Za ta cilj si bom kot predsednica zelo prizadevala in po svojih najboljših močeh prispevala k njegovi izpolnitvi.

Avtizem, na primer, ki bo ena izmed tem na tej konferenci, je samo eno od področij, ki je pomembno tako za otroke kot starejše. Pomembno je, da zdravniki s celotno ekipo zdravstvenih delavcev čim prej diagnosticirajo avtizem, v nadaljevanju pa osebe z

avtizmom potrebujejo veliko podpore in pomoči različnih strokovnjakov, da lahko zaživijo vključeni v družbo kot vsi drugi. Žal tudi na področju pediatrije in otroške psihiatrije, navkljub izjemnemu prizadevanju na vseh različnih ravneh, prihaja do neželenih čakalnih dob in tudi težav, ko je po postavljeni diagnozi v terciarnem centru potrebna nadaljnja pomoč na primarnem oziroma sekundarnem nivoju zdravstvene dejavnosti. Ob prehodu v odraslost pa je ta pomoč popolnoma nesistematizirana in prepuščena zasebni pobudi. Sistem javnega zdravstva čaka na tem področju veliko izzivov.

Želela bi spregovoriti še o eni zelo pomembni temi. O ravnanju, ki predstavlja hudo kršitev človekovih pravic, med drugim tudi pravice do življenja, varnosti, dostojanstva. Ravnanje, ki je hud družbeni problem tudi pri nas, čeprav živimo v družbi, v kateri smo po zakonodaji vsi enakopravni, pa vendar je naš vsakdan še vedno močno prepreden z neenakostjo.

Govorim o nasilju nad ženskami, nasilju v družini in femicidu, ki je najpogostejši vzrok smrti žensk po svetu. Zanj je najbolj značilno predhodno intimno-partnersko nasilje v obliki predhodnih groženj, zalezovanja, manipulacij, prestopanja dopustnih meja, podrejanja, ustrahovanja. Potreben je povečan družbeni, politični in medijski pritisk za okrepitev prizadevanj ukrepov za ustrezno odzivanje na nasilje v družini. Nevladnim organizacijam gre za njihovo delo na tem področju moja zahvala in podpora. Pogum in solidarnost sta v globalni družbi, ki ženske še vedno diskriminira, nujno potrebna. Brez pogumnih žensk, feministk, danes ne bi imele pravic, ki jih imamo. Bell Hooks (Gloria Jean Watkins) v svoji knjigi Feminizem je za vsakogar poudarja, da se moramo pogumno učiti iz preteklosti in delovati za prihodnost, v kateri bodo feministična načela podpirala vsak vidik naših javnih in zasebnih življenj.

Potrebno je jasno sporočilo vsem, zlasti najmlajšim, da bomo kot družba bolje živeli, če bomo krepili in živeli solidarnost in bili drug do drugega strpni in spoštljivi. Ali kot je zapisal Mark Avrelj: »Ne zapravi nič več časa za prepiranje, kakšen bi moral biti dober človek. Bodi ta človek.«

Učenje in opolnomočenje z znanjem je naložba v družbo, ki med nami gradi mostove. Ob zaključku naj vam zaželim konstruktivno razpravo in izmenjavo znanj, izkušenj ter modrosti. Če uporabim večpomensko Heglovo krilatico, so tovrstne diskusije lahko pogoj, da Minervina sova vendarle ne prileti prepozno. Za dobro vseh nas.

Hvala.